RUSKI INWALID

No. 118.

CZWARTEK. 22 Maia. 1819 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Francyia. Rozmaitości.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

z Berlina, 8 Maia.

Dnia 4go bieżącego miesiąca bawiąc się w zamkowym ogrodzie Charlotenburgskim czworo małych dzieci, dwóch chłopców i dwie dziewczynki, między któremi osmioletni chłopczyk naystarszy, dobyli z ziemi korzeń iakieys rośliny, a w mniemaniu, że tatarakowy, iadły. Nie długo potem uczuły w sobie mocne rznięcie; a pomimo spiesznego ratunku i pomocy lekarskiey, ieden chłopczyk i obie dziewczynki umarły. Drugi chłopczyk żył ieszcze nazaiutrz, i była nadzieia, że wyzdrowieie. Według podobieństwa, korzeń ten był szaleiu wodnego.

z Drezna, 10 Maia.

Król nasz wezwał Xiążąt Fryderyka i Klemensa synów Xięcia Maxymiliana do bywania na sessyach wydziału skarbowego i administracyi kraiowey dla obeznania się praktycznie ze sprawami tych wydziałów.

Będzie utworzony u nas Katolicki Konsystorz pod przewodnictwem Wikaryusza Papiezkiego.

z Karlsruhe, 3 Maia.

Wielki Xiążę zaprowadził wiele nowych urządzeń w woysku. Znaczna częsć żołnierzy rozpuszczona będzie na urlopy dla zaięcia się rolnictwem, a odtąd ustaią wszelkie tak zwane honorowe straże, a tylko dla służby i bezpieczeństwa publicznego potrzebne będą utrzymywane.

Pracuią tu teraz nad planem sprostowania i ściesnienia koryta *Renu* między *Strasburgiem* i *Manheymem*, przez co wiele bardzo wysepek w stały ląd będą zamienione.

Francyia.

z Paryża, 7 Maia.

Dnia 1 Maia była publiczna sessya Izby Deputowanych, na którey wzięto z porządku pod rozwagę trzeci proiekt prawa o dziennikach i pismach peryodycznych. Zabrał zaraz głos P. *Dumeylet*, i tak mówił: — »Wolnosć druku nie tylko nie byłaby zupełȝna, ale nawet czcza, bez wolności dzienników. »Gdybym mówił do mniey światłego zgro»madzenia, starałbym się dowieść, że tylko »przez dzienniki posrednie klassy mieszkań»ców całą siłę społecznosci stanowiące mogą

„bydź o tem, co im wiedzieć potrzeba, uwia„domiane«—(Tu mówca odkazał się przeciw przepisowi w proiekcie wymagaiącemu, aby dway z wydawców dziennika i pisma peryodycznego byli odpowiedzialnemi, tudzież żądał aby bardziey ieszcze zmnieyszyć wymaganą w proiekcie pieniężną porękę którą złożyć maią wydawcy, niż Kommissya zmnieyszyła, a potem tak mówił):—„Dzięki mądrości Króla „niech będą za to, iż używamy dobrodziey„stwa ustaw, o które ludy wołały. Ale „nie pozyskalismy ieszcze wolności druku, tego „klucza do sklepienia, bez którego nicby „się trwałego nie zbudowało. Pospieszcież „z ustaleniem tey wolności i nabyciem chwa„ły z uzupełnienia swobód naszych narodo „wych i konstytucyynych. W początkach „posiedzenia tegorocznego proiekt obalenia „prawa miłego Francyi zrządził upadek „przeszłego ministeryum. Niewaham się powie„dzieć, że gdyby nowe ministeryum więcey „dzielności i chęci okazało, ten nierostropny „zamach niebyłby się ponowił, szko„dliwe nadzieie nie pomnożyłyby się, „i stałość ustaw nie podpadłaby wąt„pliwości. Ale powracaiąc do rzeczy, o „którą idzie, obstaię przy poprawkach u„czynionych w proiekcie przez Kommissyą. „i przy moich, które ieśli nie będą przyięte, „głosuię za odrzuceniem całego proiektu.»

Po Panu *Dumeylet* mówił tak P. *Keratry*: „Dzienniki rozszerzyły mieysce obrad na„szych. Piama publiczne wprowadzaią tu „cały naród. Niemasz iuż około nas mu„rów, a rozlegaiące się tu głosy doydą „w niewielu godzinach do naydalszey gra„nicy kraiu naszego. Pod tym względem „tak czuię potrzebę dzienników, że nie mogł„bym poiąć, iakby się bez ich pomocy „Rząd reprezentacyyny, by też w naymniey„szym kraiu, mógł ostać. Przez nie utrzy„muie się łańcuch związku między Panuią„cym a poddanemi iego, między władzami a „podwładnemi. Jeśli panuiący tłumaczy się „otwarcie w swoich żądaniach, poddani przy„chylaią się do nich z ufnością. Aczkolwiek „uciążliwe są ciężary publiczne, uiszczaią się „z nich obywatele bez szemrania. Żądaliście „trzech tysięcy milionów od Francyi; w swo„im kredycie znalazła ona sposób ich złożenia. „Tego ieszcze roku, uczyniwszy iey próżną „nadzieię ulgi, zażądacie około tysiąca milio„nów, i da ie, bo ogłaszane przez dzienniki „obrady wasze wykażą iey potrzebę tego... „Dziennikarze powinni bydź za poręką, ale ta „niech nie będzie przesadzona, bo zbyteczna „przywiodłaby stan pisarzów do klassy mo„nopoliiow, przeciw którym tylu się odez„wało.» (Upominał potem mówca dziennikarzów, aby pisali w duchu niepodległości i i prawdy, i zakończył oswiadczeniem się za poprawkami uczynionemi przez Kommissyą. P. *Daunou* mówiąc obszernie zakończył oświadczeniem, iż 8 pierwszych artykułów proiektu odrzuca —Dalsze roztrząsanie odłożono do sessyi dnia 3go Maia, na którey P. *Guizot* Kommissarz Królewski mówił za proiektem, a P: *Beniamin Constant* zbiiał iego rozumowanie. P. *Laine* oswiadczył się za proiektem. — Dnia tego ukończyło się roztrząsanie proiektu, a dnia 4 przyięto znaczną większością pierwszy artykuł proiektu w tych wyrazach: —„Własciciele lub wydawcy dziennika albo pisma peryodycznego poswięconego całkiem lub cząstkowo rzeczom politycznym obowiązani będą podać oswiadczenie wskazuiące nazwisko,przynaymniey iednego właściciela lub wydawcy odpowiedzialnego, tego mieszkanie i upoważnioną drukarnią, wktórey się dziennik lub pismo peryodyczne ma drukować;—zabezpieczyć porękę, która w departamentach Sekwany, Sekwany i Oise, Sekwany i Marny wynosić ma 10,000 fr. dochodu co do dzienników wychodzących codziennie, a 5000 fr: co do dzienników lub pism peryodycznych nie codziennie wychodzących. W innych zaś departamentach, poręka od dzienników wychodzących codziennie po miastach maiących 50,000 mieszkańców i więcey, będzie 2500 fr: dochodu a 1500, mnieyszą od powyższey ludność maiących, połowa zaś tych ilości od dzienników i pism peryodycznych nie codziennie wychodzących.«

Kommissya budżetowa ma wnieść w Izbie Deputowanych połączenie administracyi wielkiego kanclerstwa Legii honorowey z Ministerstwem skarbu, i żeby od d. 1 Stycznia r. b. płacono całkowitą pensyą członkom Legii honorowey.

D. 2 Maia Xiążę *Mouchy* Par Francyi, otrzymawszy od Krola Hiszpanskiego łańcuch orderu Runa złotego, po wykonaney przysiędze przed Królem naszym zastępuiącym w tey mierze Króla Hiszpańskiego W. Mistrza tegoż orderu, odebrał ten łańcuch z rąk Króla, i włożył na szyię, a to wszystko w obecności Kawalerów rzeczonego orderu, między któremi był Xiążę *Talleyrand*, i w

obecności Marszałków, Parow Francyi, i całego dworu.

W sądzie tuteyszym Królewskim toczy się sprawa między Hrabiną *Luxbourg* a byłym iey mężem *Revel,* który wyiednał był sobie nakaz tey Hrabinie, aby mu pokazała papiery tyczące się powtórnego i trzeciego iey małżeństwa, a przeciw któremu nakazowi odkazała się Hrabina.

Pociągniono do sądu policyi poprawczey tuteyszey Pana *Lefevre de Fabrimini* mieniącego się adwokatem, założyciela Towarzystwa-Powszechnego, którego wielu współtowarzyszow iego obwinili o wyłudzenie od nich poręki, a niemogącego iey zwrócić, ani na niczem zabezpieczyć. Zapytany od Prezesa sądu, na iakiey nieruchomości chciałby hipotekować 50,000 akcyy, na których przedssęwziecie swoie gruntuie, odpowiedział, iż to iest taiemnicą, którey wyiawić nie może, chyba na tayney sessyi sądowey. Odłożono tę sprawę do 8 dni.

Stary woyskowy, który służąc woyskowo wzrok utracił, wydał poema w 4 częściach, którego rzeczą są cztery publiczne ogrody w Paryżu. Poema to iest zabawne, i ma interessuiące przypiski.

Zrobiono tu bardzo ważne odkrycie, które lekarzów i chemików szczególniey zaymuie. P. Mange wynalazł, że kwas drzewowy (acide pyroligneux) przez dystyllacyą drzewa otrzymany ma tę własność, iż zepsuciu się i zgniliźnie ciał zwierzęcych zapobiega. Włożywszy w kwas na kilka-tylko minut kawałek mięsa, można ie według upodobania iak naydłużey zachować. Zebra nerki i wątroba zpreparowane tym sposobem w Lipcu roku przeszłego dziś ieszcze tak są piekne i świeże, iak gdyby prosto z iatki przyniesione były. Robiono także toż doswiadczenie na trupach, które od trzech tygodni naymnieyszemu zepsuciu niepodległy. Smaruiąc ciało iakie tym kwasem, nietylko zapobiega się zgniliźnie, ale ią się nawet usuwa. Jak ważne takowe odkrycie przyniesie korzyści, mianowicie dla ludzi okrętowych, wątpić niemożna, toż w sztuce lekarskiey i t. d. Teraz okazuie się, dla czego mięsiwo duszone w piecu nigdy tak długo iak wędzone nieutrzymuie się. Teraz się także odkryło tym sposobem odwieczną taiemnicę Egipcyan, których mumie od 3tysięcy lat nie doznaią zepsucia, a które z powierzchni swoiey zdaią się iak gdyby dymem okopcone były.

z Włoch, 12 Kwietnia.

Dnia 15go Kwietnia w Królewskiey kaplicy w *Neapolu* odprawiła się uroczystość zaslubin Xiężniczki *Ludwiki Karoliny* córki Xięcia Kalabryyskiego z Infantem Hiszpańskim Franciszkiem de Paula. Tamteyszy Kordynał Arcy-Biskup dał im slub.

Dnia 17go nowy wybuch *Wezuwiusza* nabawił strachu, mieszkańców tamteyszych okolić. Szczęściem, że lawa wzięła kierunek po dawnieyszey; skończyło się więc tylko na pięknem oswieceniu nocnem.

ROZMAITOŚCI.

Opisanie buntu byłego w Chinach w roku 1813 nadesłane tu prosto z Pekina od iedney znakomitey osoby: (z Rossyyskiego)

W roku 1812 dla przyczyn niektórych rząd mocno się obawiał, aby menasćąniło zamieszanie narodowe. Susza w prowincyiach gorzystych, Szarańcza w dolinach, a wylanie wody w mieyscach nad brzegami rzek leżących sprawiły prawie powszechny niedostatek. Do tey klęski powszechney dołączył się iescze przestrach sprawiony przez kometę, który przez trzy miesiące ukazywał się na horyzoncie i zapowiadał według zdania Chińczyków iakąś straszną w państwie przemianę. W końcu iescze lata na wszelkie zdarzenie przedsięwzięto srodki ostróżności. Oprocz ustawicznych ćwiczeń woyska, utrzymywano ie w wielkiey karnosci i oko zwierzchnosci zwracało na wszystkich mieszkańców naypilnieyszą baczność. Lecz naród spokoynie na te wszystkie poglądał ostróżności maiąc ie za nadpotrzebne. Wioski które naywięcey z przyczyn powyżey wymienionych ucierpiały, rozmaite otrzymały od rządu wsparcie iuż to zbożem iuż pieniędzmi, według wielkosci straty i nagłości potrzeb. Takim sposobem nad wszelkie mniemanie rok ten pomyślnie upłynął.

Według przepisów Koufuciusza urząd Naywyższego kapłana, czyli prawo czynienia ofiar duchom Nieba, Ziemi i. t. d. zostawione iest samemu Monarsze, lub w iego imieniu rządcom i naczelnikom miast. Dla tey to przyczyny gdy się zdarza iaka powszechna klęska, naród myśli, że Monarcha albo nieposiada cnot sobie właściwych, albo o los narodu bynaymniey nieiest troskliwy i zato Niebo karze poddanych iego. Umysły niespokoyne i barzliwe korzystaią częstokroć z tego dawnego przesądu i podniecaią pospolstwo do szemrania i buntowa-

nia się przeciwko panuiącey w tym czasie dynastyi. Tym czasem Monarcha z swey strony dla przekrócenia powszechnego nieukontentowania powinien oddać się postom i modlitwie; powinien ogłosić przez manifest że chce pokutować za grzechy i one wyznać, przyiąć oraz na siebie całą winę powszechney klęski i prosić Niebo, aby się zlitowało nad ludem niewinnie cierpiącym. Lecz Chińczycy pod dynastyią teraznieyszych Cesarzów zupełnie inaczey myślą.

W roku przeszłym susza panuiąca od początku wiosny groziła znowu nieurodzaiem, a szczególnie w prowincyiach Chenańskiey i Szantukskiey, które z przyczyny nadzwyczaynie urodzayney ziemi miane są za szpichlerze całego Chińskiego Cesarstwa. I wrzeczy samey w niektorych okolicach tych prowincyi głód straszny panował. Rządcy donosili o tem monarsze z ostróżnością i prosili o bardzo mierne wsparcie, a gdy Cesarz wskutek takowych przedstawień bardzo oszczędną posłał zapomogę, zamieszanie nastąpiło straszne. Pospólstwo kupami chodziło po żebraninie i drogi usłane były trupami nieszczęsliwych ofiar głodu. Na doniesienia powtorzone rządców nieczyniono baczności, rozumieiąc że były przesadzone; a tym czasem descze nastąpiły umiarkowane i żniwa iesienne wynagrodziły stratę wiosennych i powróciły spokoyność, która iednakże była nietrwałą i podobną do ciszy, iaka częstokroć w przyrodzeniu straszną poprzedza burzę. Dziewiątego miesiąca wybuchnął spisek, iakiego przykładu niewystawiały dzieie Chińskie. Lecz ponieważ takowy nie iest iak dalszym ciągiem buntu przytłumionego przed osmiu laty, naleźy za tem przez opisanie iego dadz wyobrażenie o zamieszaniach czyli raczey usilności, z iaką staraią się Chińczycy powrócić dynastyi *Cyńskiey* tron zawładany podstępnie przez Mogołów Wschodnich.

Rząd Chiński przyiął trzy religiie. Wyrazy: *Wiara*, *obrzędy religiyne*, i *prawo* znane tam są pod iednem tylko imieniem: *nauki*. I tak naypierwszą z tych iest *Konfuciusza*. Ta przepisuie prawidła moralne, i niektóre obrzędy, do wypełnienia których, każdy z Chińczyków iest obowiązany począwszy od Cesarza, aż do ostatniego z poddanych. Druga Religiia czyli nauka iest *Chosanów*, a trzecia *Toasów*. Obie te, każą wierzyć w przeyscie dusz i różnią się między sobą bardziey podaniem, aniżeli przepisami. Resztą niemaią żadnego wpływu na narod i ten żadney z nich pierwszeństwa niedaie.

Z podbiciem Mongolii, religiia Lamów została wprowadzoną do Chin; lecz główne zasady są też same iakie były za dynastyi *Cynskiey*. *Szamaństwo* iest religiią narodową Mongołów wschodnich i teraz zaleźy na samem tylko wezwaniu duchów czyli cieni przodków.

Boźnice *Chosanów* i *Toasów* otwieraią się zwyczaynie wiosną i wtenczas lud tłumami się do nich cisnie dla dokonania obietnic swoich i slubów. Dla ulgi nabożnych a bardziey dlą zadość uczynienia zwyczaiom, po zakładane są towarzystwa. Każde noszi imie osobney boźnicy, te wiosną odbywaią swoie processyie. Te towarzystwa czyli kluby także się otwieraią wiosną za pozwoleniem Rządu i maią swoich dyrektorów i właściewe sobie ustawy. Niema ani iedney wioski, któreyby zamożnieysi mieszkańcy nie należeli do iednego z tych klubów. W miastach znacznieyszych każdy cech rzemieslenikow, ma swóy klub targowy.

(*Dalszy ciąg później*).

Pisma z Rzymu napełnione są opisaniami uroczystości i Festynów iakie tam miały mieysce z powodu bytności Cesarswa Jch Mość Austryiackich. Między innem festyn 20 p. m. dany w Kapitolium przechodził w okazałosci wszystkie inne. Osob nań zaproszonych było więcey iak 2000. W wieczor dnia tego po spaleniu ogniów sztucznych w naypięknieyszym guście i doskonałości, odezwała się kantata ułożona na cześć NN. podróżnych przez l'Abbe *Santuzzi* z muzyką kapelmistrza *Fioravanti* W końcu nastąpiła przepyszna wieczerza w galeryi obrazów. Nazaiutrz był wielki bal w teatrze nazwanym *Mausoleo di Augusto* Poseł Austryiacki Xiąże *Kaunitz Ridberg* dawał także wielką fetę w dniu 22. p m. W Niedzielę 25. p. m. miał bydź balet na placu nazwanym *Piaza di Navona*. Dnia 26 Cesarstwo JchMość mieli wyiechać z Rzymu, noclegować w Malo di Gaeta, a nazaiutrz stanąć w Neapolu.

W PETERSBURGU
w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.